

Çocuk Edebiyatının Dünya'daki ve Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi

Aykut Koyuncuoğlu*[ORCID](#)

*Ağrı İbrahim Çeçen Üniversitesi Eğitim Fakültesi Okul Öncesi Eğitimi, Ağrı, aykkync@gmail.com

Atf için: Koyuncuoğlu, A. (2021). Çocuk Edebiyatının Dünya'daki ve Türkiye'deki Tarihsel Gelişimi. *Spor, Eğitim ve Çocuk*. 1 (1), 1-16. DOI: 10.5505/sec.2021.25743

Geliş Tarihi: 24.04.2021

Kabul Tarihi: 18.05.2021

Yayın Tarihi: 31.05.2021

Öz

Çocukların gelişimini büyük ölçüde etkileyen çocuk kitapları, onların daha çok deneyim ve bilgi edinmeleri açısından önemlidir. Bunun yanında kitaplar çocukların üretme, keşfetme, gözlem yapma yeteneklerini geliştirir. Yaşam hakkında çok az sosyal görüşü ve tecrübesi olan çocukların yaş ve düzeylerine uygun olarak yazılan eserlerin geçmiş yıllara nazaran sayısının arttığı ve içeriğinin de büyüdüğü görülmektedir. Bununla birlikte çocuk eserleri, edebiyat topluluğu içinde kendisine çocuk edebiyatı olarak yer bulmuştur. Çocuk edebiyatı, çocukların yetişkinlik sürecine kadar geçen yaşantılarında onların hayal dünyasını genişleterek yön veren sözlü ya da edebi eserlerdir. Yetişkin olmamış bireylerin eğitilmesi noktasında çocuk edebiyatı ürünleri farklı dönemlerde çeşitlilik göstererek farklılığını sürdürmüştür. Çocuk edebiyatı ürünlerinin yazımsal boyutunun yanında psikolojik ve pedagojik boyutları da önemlidir. Çocuk edebiyatının kapsamının ve boyutlarının daha iyi anlaşılması açısından çocuk edebiyatının tarihi gelişimi içinde değerlendirmek önemlidir. Bu bağlam çerçevesinde yapılan çalışmada çocuk edebiyatı türünün zamana karşı gelişimini ortaya koymak amaçlanmıştır. Türkiye'de ve Dünya'da çocuk edebiyatının tanımı, kapsamı, içeriği ve anlamı farklı dönemlerde yazarlar tarafından ele alınmış ve ifade edilmiştir. Giriş bölümünde ağırlıklı olarak çocuk edebiyatının erken çocukluk döneminde ve sonraki süreçlerde çocukların gelişim alanlarına olan katkılarından bahsedilmiştir. Ardından alan yazın çalışmaları derlenerek, tarihsel süreçler içerisinde çocuk edebiyatının Dünya'daki ve Türkiye'deki gelişimi değerlendirilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Çocuk, Edebiyat, Türkiye'de Çocuk Edebiyatı, Dünya'da Çocuk Edebiyatı.

The Historical Development of Children's Literature in the World and Turkey

Abstract

Children's books, which remarkably affect the development of children, are important for them to gain more experience and knowledge. Furthermore, books improve children's capability to produce, explore and observe. It is seen that the number of written works in accordance with the age and level of children who have little social view and experience about life has increased in number and their content has grown. In addition to this, children's works have found themselves a place in the literature community as children's literature. Children's literature is the oral or literary works that lead the way the lives of children until their adulthood by expanding their imagination. Children's literature products have preserved their difference by varying in different periods in order to educate individuals who have not become adults. Not only the literary dimensions of the children's literature products, but also the psychological and pedagogical dimensions are important. It is very important to evaluate children's literature in its historical development in order to better understand the scope and dimensions of children's literature. In this context, it is purposed to put forward the development of the children's literature genre over time. The definition of children's literature in Turkey and in the world, the scope, content and meaning are discussed by the authors in different periods and are stated. In the introduction part, the contributions of children's literature to the early childhood period and children in later periods are mainly mentioned. Finally, by making the literature review. The development of children's literature in the world and in Turkey with various historical studies were evaluated.

Keywords: Children's Literature, Children's Literature in Turkey, Children's Literature in the world.

Giriş

Çocuklarda kitap sevgisi ve sonraki yaşamı için kitap bilinci oluşturmak için onların kitaplarla etkileşimine ihtiyaç vardır. Bu etkileşime edebi ürünler, kılavuzluk yaparak katkı olmaktadır. Çocukların hayal dünyasında oluşturdukları imgeler, onların hayata bakış açısını şekillendirmesinden dolayı çocuk türündeki edebiyat ürünleriyle sürecin desteklenmesi önemlidir (Nas, 2004). Çocuklara hitap edebilmek adına ortaya çıkan çocuk edebiyatı, çocuklar için oluşturulmuş sözlü ve yazılı türlerin bütünüdür. Genel edebiyat başlığı altında bir tür olarak yer edinen çocuk edebiyatı; içerik, açıklık, sadelik ve anlatım bakımından çocuklara özeldir. Bu durum çocukların, yetişkin bireylere göre anlama ve algılama biçiminin farklı olduğunu gösterir.

Farklı kapsamları olan çocuk edebiyatı öğretiminde temel amaç, erken çocukluk dönemindeki bireylere yaş özelliklerine uygun kitap ve eserlerden faydalanarak okuma kültürü kazanmaları yönünde beceriler edinmeleri üzerinde planlanmalıdır (Kutlu, 2011). Bu amaç doğrultusunda; çocukların güven, sevgi, saygı ortamlarında yetişmeleri; onlarda estetik kavramının gelişmesi, sosyal alanda aktif, başarılı ve iyi bir dinleyici olmalarının yanında kitapları sevmeyi öğrenmeleri çocuk edebiyatının sunması beklenen katkıları arasında olduğu söylenebilir (Şimşek, 2014). Okul öncesi dönemde resimlerin ön planda olduğu öykülerin anlatılması, çocukları korkutacak, şiddet içerikli öğelerin bulunduğu içeriklere yer verilmemesi, çocukların hayal gücünü geliştirip, mutlu olmalarını sağlayacak; onlara sevgiyi, saygıyı aşılacak masalların, hikâyelerin anlatılması çocukların gelişimi için önem arz edeceğinden çocuk kitapları doğru seçilmelidir. Böylelikle çocuklara erken dönemde kazandırılan doğru seçimler, onların kitapları seven, sosyal ve akademik açıdan başarılı, eleştirel düşünüp kendini ifade eden, düşüncelerini söylemekten çekinmeyen özgüvenli bireylerin yetişmesine büyük katkı sağlayacağı düşünülmektedir.

Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocukların gelişimine katkısının olmasının yanında çocuk eserlerinin geçmişine bakıldığında bazı dönemlerde çocuğun geri planda bırakıldığı, hatta çocuklara yönelik eserlerin olmadığı bile görülmektedir (Yalçın ve Aytaş, 2017). Değişen toplum düzeni; yaşanan teknolojik gelişmelerin çocuk eserlerine de yansımaları göstermektedir. Bu değişimlerin olumlu yansımalarını görmek için çocuk edebiyatı ürünlerinin geçmişten gelen değişimi ve gelişimini tanımak gerekmektedir. Çocuk edebiyatı ürünlerine yönelik çalışmaların ivme kazanmasında öncelikle evrensel ve ülke çapında tarihi gelişiminin anlaşılması ve geçmişten gelen eserlerin incelenmesinin önemli olduğu düşünülmektedir. Bu noktadan hareketle çocuk edebiyatının geçmişini ortaya koymak çalışmanın amacını oluşturmaktadır.

1. Çocuk edebiyatına genel bakış

Çocuk edebiyatı çocuklara yönelik yazılmış sözlü ve yazılı ürünleri kapsamaktadır. Edebiyat ürünlerinden çocukların yaş seviyelerine uygun olarak hazırlanan ve onlara kazandırılması hedeflenen

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

becerileri içerir. Çocuk edebiyatı alanında yapılan birçok tanımlama vardır. Bu bağlamda okul öncesi dönemden itibaren ilk yetişkinliğe adım atılan ergenliği de kapsayan bir yaşam sürecinde, bireylerin dil özelliklerine ve algılama seviyelerine uygun biçimde duygu ve düşünce yapılarını geliştiren, öğrenme niteliğini arttıran görsel ve yazılı ürünleri çocuk edebiyatı kapsamındadır (Sever, 2013). Çocuk edebiyatı, çocuğu ve çocukların dünyasını; onların ilgilerini, dikkatlerini, duygu ve düşüncelerini ifade eden, çocuğun gözünden anlatılan; içeriğinin, dilinin çocuklara göre olan, okuma kültürünün çocuklara kazandırılması noktasında önemli kaynaklar sunan; gelişimlerine katkı sağlayarak yetişkinliğe hazırlayan edebiyat türünü ifade etmektedir (Şirin, 2019, s. 24). Başka tanımda ise çocuk edebiyatı ilk çocukluk dönemindeki bireylerin hayal, duygu ve ilgilerine göre ortaya koyulmuş yazılı ve sözlü tüm yapıtları içermektedir. Bu bağlamda çocuk edebiyatı ürünleri çocukların tüm gelişim alanlarını destekleyebilmektedir. Zihinsel faaliyetlerin olduğu bilişsel gelişimi, dil becerilerini kapsayan dil gelişimi, sosyal gelişimi ve duygusal gelişimi gibi farklı gelişim alanları bu ürünlerle desteklenebilir. Çocuk edebiyatı ürünleri çocuklara erken çocukluk döneminde birçok becerinin ve kavramın öğretilmesinin yanında, çocukların dil becerilerinin gelişimini de desteklemektedir. Bu anlamda okul öncesi öğretmen adaylarının çocukların ilgi ve isteklerine uygun, gelişim özelliklerine katkı sağlayan çocuk edebiyatı ürünlerini tanımaları ve bilgi sahibi olmaları önem arz etmektedir. Çocuk edebiyatı ürünleri çocukların okumasını eğlenceli hale getirerek onların okuma alışkanlığı edinmelerini desteklemektedir. Bu türdeki edebiyat ürünleri çocuklara okuma alışkanlığı kazandırarak onların hayatı anlamlandırmalarına yardımcı olmaktadır. Bunu yerine getirirken farklı edebi ürünleri kullanmaktadır. Masal, fabl, roman, çizgi roman, fıkra, bilmece, gülmece, anı, öykü, tekerleme, şiir, mektup, efsane, hikâye, destan gibi türlerle bu işlevi yerine getirmektedir (Diligüzgün, 2004, s. 26).

Çocukların, toplumsal gerçekliğe bağlı olarak bireysel değerler ortaya koymalarında, çocuk edebiyatı yapıtların önemli etkileri vardır. Çocuk kitapları, görsel ve dil anlatım olanakları kullanılarak, çeşitli kişilik özellikleri canlandırır. Çocuklara, kitaplarda oluşturulan kurgularla, canlıları ve doğayı keşfetmelerine ilişkin olanaklar sunar. Çocukların kitaplar ile bağ kurması, erken yaşlarda kitap sevgisinin oluşması, çocuk edebiyatı ürünleri sayesinde gerçekleştirilmektedir. Bununla birlikte ilk çocuklukta itibaren çocuk edebiyatı eserleri doğal yollardan eğitim aracı olabilmektedir. Okul öncesi dönemde ebeveynleri ve öğretmenlerin yardımıyla kitap okuyan çocukların, görseller ve sözcükler aracılığıyla kavram gelişimleri desteklenmektedir (Sever, 2013).

Çocuk edebiyatı ürünlerinin çocukların bilişsel alandaki gelişimlerini destekleyerek bu alana ait matematiksel becerilerin temeli olan sınıflama yapabilme, problem çözme ve grafikler oluşturabilme gibi bilişsel süreçlere destek olabilmektedir. Çocuğun özüne dönerek kendi içsel sürecini tanınmasını sağlar. Ayrıca çocukların ailesi ve arkadaşlarıyla olan sosyal çevresindeki ilişkilerini olumlu yönde etkiler (Sever, 2013, s. 72-73).

Çocuk edebiyatı eserleri, bireylerin; çevresini, yaşadığı toplumu ve iç dünyasını anlamlandırmasına katkı sunar. Bunun yanında diğer insanlara saygı ve sevgi duymayı yine çocuk

edebiyatı eserleriyle öğrenebilirler (Yılmaz, 2016). “Çocuk eserleri yaşam çizgisinde öne çıkan sorunlara oluşturulacak yanıtları, verilecek tepkileri sanatçı bakış açısıyla örneklendiren kaynaklardır. Bunlar çocuklara insanların farklı özelliklerde olabileceğini hissettirerek farklı kültürlerdeki süreci ve ilişkileri tanıtır. Çocukların duygu dünyasını genişleterek; onlara sınırsız duygu ve düşünce örnekleri sunar” (Sever, 2010, s. 57). Çocuk edebiyatı yazarlarına ilişkin Balta (2019, s. 466) şu şekilde ifade kullanmıştır: “Yazarın dış dünyayı algılayıp estetik hale getirirken okur kitlesinin özelliklerini de dikkate alması, farklı bir söyleyişle yazınsal estetiğe zarar vermeden çocuğun gelişim aşamaları konusunda bilgi sahibi olup gerekli hassasiyeti göstermesi beklenir.”

Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gelişmesi çocuk edebiyatı ürünlerini de içine alan bir değişime imkân vermiştir. Çünkü teknolojik gelişmeler sayesinde bireyler çocuk edebiyatına yönelik eserlere, basılı materyaller dışında da dijital ortamdaki erişime olanağı elde etmişlerdir. Birçok çalışma dijital ortamdaki hikâye kitaplarının teknolojik çağda doğan ve dijital yerliler olarak bilinen çocukların bu hikâyelerin içeriğini dinlerken dikkatlerinin yüksek olduğunu göstermektedir (Kocaman-Karoğlu, 2015).

2. Çocuk edebiyatının tarihine genel bir bakış

Yazılı eserlerin ortaya çıkışı yazının bulunmasına dayanırken; sözlü ürünler yazı öncesindeki dönemlerde varlığını göstermiştir. Bu bakımdan bütün edebi türlerde olduğu gibi çocuk edebiyatı türünde de eserler sözlü bir şekilde olduğu söylenebilir. Yetişkinler için yazılan eserlerin yanında çocuk ürünlerinin yazılması için birtakım dikkat çekilen konular olmuştur. Çocuklar için yazan kişilerin onların düşünce dünyasına çocuk kimliğiyle inebilmesi, çocuklarla empati kurabilmesi, onların renkli hayallerini hissedebilmesi çocuk yazarları için önem arz etmiştir.

Çocuk edebiyatının tarihine yönelik gelişmelere bakıldığında Batı toplumlarının ön plana çıktığı görülmekle birlikte, çocukluk kavramının da gelişim süreci dikkat çekmektedir. Bu bağlamda bilginin ileriki dönemlere taşınması noktasında, sözlü edebiyat türlerinden ninniler, hikâye, Nasrettin hoca fıkraları ve masallar öncülük etmişlerdir (Tuncer, 2018; Gökmen, 2017).

Antik Çağ ile Orta Çağ toplumlarında erken yaşlarda yetişkinler olarak yer alan çocuklara yönelik bir edebiyat bulunmadığı söylenebilir. Batı toplumlarında Orta Çağ kilisesinin egemen olduğu bir yapıda, akıl ve bilimin olmadığı bir dönemde kilisenin etkisi çocuk ürünlerinde de kendisini göstermiştir. Çocuk psikolojisine çok uygun olmayan dini konuların ağırlıkta olduğu ürünler orta çağ çocuk eserleri hâkimiyet göstermiştir. Çocuk dünyasındaki renkli hayallerden yoksun bu eserler sadece dini olarak öğreti sunan ürünler olmuştur (Yalçın ve Aytaş, 2005, s. 15-19).

Aydınlanma düşüncesi ve sanayileşme ile birlikte 18. yüzyıla kadar edebiyat ürünü olarak sözlü edebiyattan oluşan masallar önemli bir konumda olmuştur. Masallar eğitim anlamında, bilginin aktarılmasında önemli bir araç olmuştur. Orta çağ toplumlarında çocuklar ile normal yetişkin bireylerin aynı oyunu oynadıkları, aynı masalları dinledikleri görülürken bu durum Aydınlanmanın yaşanmasıyla

ayrışmaya başlamıştır. Bu ayrışmadaki en önemli etkenlerden birisi de çocuk edebiyatı ürünlerinin varlığı olmuştur. Çocuk edebiyatı ürünlerinin varlığından önce yetişkinlerin dünyasına uygun eserler ortaya koyularak çocuklar ikinci plana bırakılmıştır. Bununla birlikte çocuklar yetişkin dünyasında yer alabilmek için okumayı öğrenmeleri ve eğitim görmeleri gerekmiştir. Bu durumda edebiyat çocuklara okuma ve eğitim konusunda aracılık etmiştir (Kıbrıs, 2010). Bu dönemlerden sonra günümüze kadar birçok alanda çocuk edebiyatı ürünleri oluşturulmuştur. Bu ürünlerin Dünya ve Türkiye ortamındaki tarihsel süreci dönemlere göre farklılıklar göstermiştir. Bu farklılıklar çalışmada amaçlanan Dünya ve Türk edebiyatı içerisindeki çocuk edebiyatının gelişiminin dönemlere göre incelenmesinde ele alınmıştır.

2.1. Dünyada çocuk edebiyatı tarihi

Çocuk edebiyatını tarihsel süreci ele alınırken literatür taraması gerçekleştirilerek, 15. yüzyıl öncesi, 15. yüzyıl ile 18. Yüzyıl arası ve 18. yüzyıldan sonraki dönemler şeklinde değerlendirme gerçekleştirilmiştir. Belirgin bir şekilde çocuk edebiyatı alanı 18. Yüzyıldan sonra ortaya çıktığı söylenebilir. Bunun nedeni yaşanan toplumsal ve siyasal değişimlerin çocuk kavramına bakışı değiştirmesinden kaynaklanmaktadır.

2.1.1. 15. Yüzyıldan öncesi dönem çocuk edebiyatı

15. yüzyılda matbaanın ortaya çıkmasından önceki dünyada edebiyat olarak sözlü ürünler hâkim olmuştur. Batı toplumlarında çocuk edebiyatını ninniler ve yetişkinler tarafından anlatılan masallar oluşturmuştur. Kabile topluluklarında hikâyeye anlatıcıları olarak nitelendirilen kişiler; kültürün, adetlerin, değerlerin ve yaşanan tarihin aktarılmasında rol oynamışlardır. Bu dönemlerde çocukluk dünyası önemsenmeyerek anlatılan hikâyeler yetişkinlere göre olmuştur. Bu dönemlerde halk ozanları hikâyeleri toparlayarak aktarmaya başlamışlardır. Ortaya balat olarak nitelendirilen şarkı ile hikâyeyeleştirme, destanlaştırma ve epik şeklinde halka yönelik masal türleri ortaya çıkmıştır. Fakat burada çocukların dünyasına yönelik eserlerin ortaya çıkmadığı görülmüştür (Toz, 2010).

2. 1. 2. 15. Yüzyıldan 18. Yüzyıla Kadar Olan Dönem Çocuk Edebiyatı

Batı toplumlarında matbaanın icadıyla birlikte okuma ve yazmanın önemi artmıştır. 15. yüzyılda William Caxton ilk defa yetişkinlere yönelik, eğlence ve merak uyandıran minik cep masalları basmıştır. 16. yüzyılda, az sayıda eser basılmıştır. Bunlar da ortaçağ hikâyelerini oluşturmuştur. Çocuk kitapları olumsuzluk ve dini konular üzerine olmuştur. Hikâyelerin sonu genellikle ölümle biterek dini etkilerin hâkim olduğu ürünler olduğu görülmüştür. 17. yüzyılda çocuklara özgü edebiyat ürünlerinin olması gerekliliği konuşmaya başlanmıştır. Bu dönemde *La Fontaine (1673)*, fabl masallarıyla çocuk edebiyatı ürünleri vermiş bir yazar olmuştur. Fransa'da Charles Perrault çocuk kitapları ile ünlenmiştir. Bu yazar halk masallarını derleyip toparlayarak *Kaz Ana'nın Öyküleri (1697)* kaleme almıştır. Bu eser ilk Fransız çocuklarının kitaplarını meydana getirmiştir (Yalçın ve Aytaş, 2005).

2. 1. 3. 18. Yüzyıl ve sonrası dönemlerde çocuk edebiyatı

Çocuk edebiyatı Dünya tarihi açısından ele alındığında, çocukların bakış açısında uygun kitapların 18. yüzyıllarda yazılmaya başlandığı görülmektedir. Bu dönemi kapsayan eserlerin birçoğu yetişkinlere yönelik olmasına rağmen çocuk edebiyatı eserleri arasında değerlendirilmiştir (Yalçın ve Aytaş, 2017). 18. yüzyılda çocukların ilgi ve gereksinimlerine uygun olarak eserler oluşturulmaya başlanmıştır. Bu dönemde yayımlanan, cesur liderliğin olduğu ve bu şekilde dünyaya hükmedebileceğini vurgulayan Daniel Defoe'nun *Robinson Cruseau* romanı ile insan hırsının insanı umutsuzlukla yalnızlığa terk edeceğini ortaya koyan Jonathan Swift'in *Gulliver* romanları çocuk edebiyatı için ilk olarak söylenmektedir. 18.yüzyılda *Ezop masalları*, Charles Perrault'ın *Kırmızı Başlıklı Kız*, *Çizmeli Kedi* yanında *Külkedisi*, *Uyuyan güzel* yapıtları basılmıştır. Bu eserlerle birlikte çocukların okuma ihtiyaçlarının karşılanması için başka eserler de basılmıştır (Yalçın ve Aytaş, 2005).

Çocuk kitaplarındaki gelişmeler 19. yüzyıla kadar yavaş olarak gelişme göstermiştir. Bu dönem Aydınlanma çağının olduğu bununla birlikte sanayi devriminin yaşandığı bir yüzyıl olmuştur. Sanayileşme ile birlikte ham madde arayışı ve sömürgecilik artmıştır. Tüm bunlara paralel olarak akla ve bilime dayanan gelişmelerde hız kazanmıştır. Bilimin önemli olduğunu ve onunla ilerlenebileceğini Jules Verne'in kaleme aldığı romanlarda görmek mümkün olmuştur. Bu romanlar çocukların hayal dünyasını geliştirmenin yanında, onları bilime alıştıran eserler olmuştur. *Balonla Beş Hafta* (1863) kitabı, *Dünyanın Merkezine Yolculuk* (1864) kitabı, *Aya Yolculuk* (1865) kitabı, *Kaptan Grant'ın Çocukları* (1867-1868) kitabı, *Seksen Günde Devri Âlem* (1872) kitabı, *Denizler Altında 20 000 Fersah* (1873) kitabı ve *İki Yıl Okul Tatili* (1886-1887) kitabı çocuklara bilimin gerekliliğini anlatma görevini yerine getirmiştir. Carlo Collodi'ne ait *Pinokyo* (1881) Aydınlanma çağındaki eğitim geleneğini özgün bir kurgu ile çocukların düşünce dünyasına katmıştır. Bu yüzyılda çocuk edebiyatında geleneğin dışına çıkma, sanayileşmenin getirdiği gelişmeleri öğrenme süreçlerine katkı sağlayan eserler yazılmıştır. Bunun yanında bunlara karşı çıkarak isyan ve kaosun olduğu eserler de yazılmıştır (Güleryüz, 2006).

Fransız edebiyatı alanında çalışma göstermiş Jean Jacques Rousseau çocuk bağlamında eğitimin ne şekilde olmasına yönelik oluşturduğu *Emile* adlı eseri çocuğu ve çocuğun dünyasını tanımak için atılmış önemli bir adımdır. Günümüze kadar devamlı olarak başvurulmuş kaynak olma özelliğine sahip olmuştur. Şirin'den aktaran Arıcı (2016) Jean Jacques Rousseau'yı şu şekilde dile getirmiştir;

“Rousseau kendisi küçüklere uygun alan kitapların hayal ürünü olmasına ve görgü kurallarını anlamaları yerine bunların daha eğitici, öğretici ve doğa sevgisinin anlatıldığı kitaplar olmasını savunmuştur. Görüşleriyle çocuk edebiyatı türünde uğraşanları çok fazla etkileyerek, o dönem eserlerinde daha çok erdem, dürüstlük, fedakârlık gibi konular temele alınmaya özen gösterilmiştir. Fransız çocuk edebiyatındaki bu ahlaki-öğretici tutum etkisini 19. yüzyıla hatta 20. yüzyılın başlarına kadar sürdürmüştür” (Arıcı, 2016, s. 7).

Yeni Çağ döneminde öğreticiliği ağır basan eserler veren Fransa, Yakınçağ döneminde içeriğinde değişimler meydana gelmiştir. Kitapların içerikleri daha çok eğlenceli hale gelmiştir. Macera konusunun yaratıcı kalemi Jules Verne'nin hayal gücünün sınırlarını zorlayan eserleri büyük ilgi görmüştür (Toz, 2010, s. 229-232). Almanya'daki yapıtlara bakıldığında çocuklara yönelik bir edebiyatın olması gerekliliği 18. Yüzyılda anlaşılmıştır. Bu deneme kadar çocuklara yönelik edebiyat eserleri ortaya konulmamıştır. Alman çocuk edebiyatı alanında bilinen isimler Grimm Kardeşler (Ludwig ve Wilhelm Karl Grimm) olmuştur. Bu kardeşler sayesinde çocuk kavramı gerçek anlamda yerini almıştır (Kıbrıs, 2010, s. 13). Almanya'da II. Dünya savaşından öncesinde ve sonrası dönemlerde yavaşlayan çocuk edebiyatı, 1945 yılından itibaren günümüze kadar hızlı gelişme göstermiştir. Günümüzde Almanya çocukların kişiliğine önem vermesi ve burada çocuklara yönelik kurumların varlığı bakımından dünyanın en önemli ülkelerinden birisidir.

19.yüzyılın sonlarına doğru İngiltere'de bazı çocuk kitapları görsel olarak basılmaya başlanmıştır. Somut işlemler döneminde çocukların, kitaplardaki olayları resimler aracılığıyla görmeleri ve anlamaları açısından çocuk kitapları önemli görülmektedir (Güleç ve Geçgel, 2012). 19. Yüzyılda İngiltere'deki çocuk kitapları hakkında Arıcı (2016) şunları yazmıştır;

“XIX. yüzyılın ikinci yarısından itibaren İngiltere'de çocuk kitapları konu bakımından çeşitlilik göstermeye başlamış, çocuk edebiyatı sahasında eser veren sanatçıların çoğaldığı görülmüştür. Lewis Carroll'un “Alice Harikalar Diyarında”, Charles Dickens'in “David Copperfield” ve Rudyard Kipling'in “Ormanların Çocuğu” adlı eserleri bu döneme aittir. İngiliz çocuk edebiyatında gittikçe daha çok anlaşılan bir başka nokta ise çocuk şiirlerinin farklı bir anlayışla yazılması gerektiğine dair düşüncelerin benimsenmesidir. Özellikle küçük yaşlarda ki çocukların soyut ve sanatsal kavramları anlayamadıkları, dolayısıyla şiirden bir zevk almadıkları anlaşılmıştır. Oysa şiir çocukların duygusal zekâsını geliştiren, eğitimde bazı temel alışkanlıkları ve olumlu davranışları pekiştiren önemli bir eğitim aracıdır. XIX. yüzyılın ikinci yarısından sonra İngiliz çocuk edebiyatında çocuk şiirlerinin daha çok yaygınlaştığı görülmüştür” (Arıcı, 2016, s. 8).

19. yüzyılda çocuk edebiyatı üzerine çalışmalar ve gelişme ortaya koyan bir ülke de Amerika olmuştur. Amerika'daki gelişmeler üzerine Gürel, Temizyürek ve Şahbaz'dan aktaran Arıcı (2016) şunları dile getirmiştir;

“XIX. yüzyılda çocuk edebiyatında gelişme gösteren ülkelerden birisi de Amerika olmuştur. Dini ve öğretici eserlerin yanında Loise May Alcott, “Küçük Kadınlar”; Mark Twain, “Huckleberry” ve Tom Sawyer'in Maceraları”; Robert Louis Stevenson, “Define Adası”; Anna Swell, “Siyah İnci”; Lewis Carroll, “Alice Harikalar Diyarında”;

Elenor H. Porter, "Pollyanna" adlı eserleri yazmışlardır. Yüzyılın sonlarına doğru ise çocuk edebiyatına daha romantik bir hava hâkim olmuştur" (Arıcı, 2016, s. 8).

19. yüzyıl içerisinde çocuk eserlerinde ün kazanmış bir isim de Johanna Spyri olmuştur. İsviçreli olan Spyri, çocuk psikolojisi üzerine yoğunlaşarak, çocuklardaki coşkulu sevinci ve hüznü ustalıkla kaleme almıştır. Günümüzde dünya çocuk klasikleri arasında ilk başlarda olan "Heidi" isimli eseri keyifle okunmasıyla birlikte çizgi film uyarlaması da yapılmıştır (Toz, 2007).

Rusya 19. yüzyılda çeşitli eserler ile çocuk edebiyatına katkıda bulunmuştur. Bu anlamda önemli yapıtlardan birisi *Ivan Krylov'un fablları* olmuştur. Yine Ruslarda Skazki ve Pyotr Yrshov tarafından kaleme alınan *Konyok Gorbunok* eseri bulunmaktadır. Bu dönemde Tolstoy tarafından çocuklar için yazılan hikâyeler de katkı sağlamıştır (Gürel vd., 2007).

19. yüzyıldan ikinci yarısıyla birlikte kendini gösteren çocuk edebiyatı 20.yüzyılla birlikte bir ivme kazanmıştır. Edebiyat içerisinde çocuk edebiyatı olarak kendi türünü oluşturmuştur. 20. Yüzyıl iki farklı dünya savaşını geçirmiştir. Bu yüzden toplumun yorgun ve olumsuz koşullarda olduğu bir dönem olmuştur. Hayatı eğlenceli ve olumlu hale getirmek için masallar ele alınmıştır. Çocukları özgürce hayal kurabilecekleri, korkusuz Kovboy Red Kit' in, büyümeyi reddeden Peter Pan' ın olduğu dünyalara götürür (Çakır, 2014).

20. yüzyıl başlarında Lucy Sprague Mitchell tarafından kaleme alınan *Here and Now Story Book* (1921) adlı eseri iki ile yedi yaş arasına hitap eden bir eser olmuştur. Kitap içeriği fabl ya da kahraman odaklı olmayan, çocukların rutin günlük yaşantılarını hedefleyen ilk eserlerden birisi olmuştur. Bu kitap ile çocukların yetişkinler olmadığı, çocuk oldukları fikri ortaya konulmuştur. Bu yüzyılda gelişen teknolojiyle birlikte resimli kitapların varlığı çoğalmıştır. Bu anlamda Charles Buckles Falls (C.B) Falls'un *ABC* adlı eserinin görselleri nitelikli ağaç oyma tekniğinin örneklerini içermektedir. 20.yüzyıl içerisinde çocuk edebiyatına dair eserlerin içeriklerinde değişimler yaşandığı görülmektedir. Toplum sorunlarının ve tarihi öğelerin ön plana çıktığı ifade edilmiştir (Şirin, 1998). 20.yüzyıl döneminde, serisi Enid Mary Blyton tarafından *Yaramaz Kızlar, Afacan Beşler, Gizli Yediler* serileri basılmıştır. Bu dönemde Antoine de Saint – Exupery'nin kaleme aldığı *Küçük Prens* adlı yapıt büyük ilgi görür. Yetişkinlerin de okuyabileceği bu eser çocuk edebiyatında ivme kazandırır. Ayrıca Ferenc Molnar'ın yeniden çocuğa uygun olarak *Ezop Masalları, Grimm Masalları, Andersen Masalları* adlı eserler dönemin etkisinde ortaya çıkmış ürünlerden bazılarıdır (Neydim, 2007). Fransa toplumu 20. yüzyılla birlikte çocuk edebiyat alanında çalışmaların yoğun olduğu bir dönemi yaşadığı ifade edilmektedir. Bu dönemde kaleme alınan Andre Mourois'nin *Şişkolar ve Siskalar*, Paul Faucher'nin *Castor Babası ile Tenten, Asteriks* gibi çizgi romanlar çocuk edebiyatının önemli eserleridir (Atalay- Yakar, 2019). İkinci Dünya Savaşı ile çocuk edebiyatında büyük değişimler olmuştur. Çocuk kavramı değişerek edebiyat alanında kendini göstermiştir. Savaşın sonucunda sokakta tek başına kalmış çocukların ailelerin olmayışı edebiyat eserlerine yansımıştır (Gürel vd., 2007).

2000’li yıllarla birlikte dikkat çekici eserlerden birisi J. K. Rowling tarafından yazılan *Harry Potter* serisi olmuştur. Hayal gücünün sınırlarını zorlayarak insana dair durumları anlatarak kendini sevdiiren bu eserin daha sonra filme uyarlanması yapılmıştır (Temel’den aktaran Atalay- Yakar, 2005).

2.2. Türkiye’de çocuk edebiyatının gelişimi

Çocuk edebiyatı alanının Türk edebiyatı içerisinde gösterdiği gelişimler dünyadaki gelişmelerle aynı düzlemde olduğu söylenebilir. Türkiye’de çocuk edebiyatının geçmişine bakıldığında başlangıç olarak Tanzimat dönemini ortaya konulduğu çeşitli kaynaklarda görülmüştür (Çakmak-Güleç ve Kanat-soysal, 2018). Yazılı anlamda çocuk edebiyatına dair ilk çalışmaların ortaya çıkması Tanzimat dönemini kapsadığı söylenebilir (Özmen, 2014; Demirkol, 2017; Sınar, 2006;). Bu alandaki gelişmeler genellikle Cumhuriyet dönemi öncesi ve sonrası olarak iki alanda incelenmiştir. Yapılan çalışmalar bağlamında Sarıyüce çocuk edebiyatını incelerken başlangıç olarak 1070 yılını alarak farklı bir sınıflandırma yapmıştır. Sarıyüce (2012’den aktaran Çakır, 2014, s. 26) çocuk edebiyatını; “*Klasik Dönem*” (1070-1858), “*Hazırlık Dönemi*” (1858-1911), “*Kuruluş Dönemi*” (1911-1945), “*Doğan Kardeş Dönemi*” (1045-1970), “*Gelişme ve Yaygınlaşma Dönemi*” (1970-2010) şeklinde gelişim evrelerine ayırmıştır. Bu şekilde bir sınıflandırma doğrultusunda ve edebiyat alanındaki diğer araştırmalar ışığında Türkiye bağlamında çocuk edebiyatı gelişmeleri cumhuriyet öncesi ve sonrası gelişmeler olarak ele alınmıştır.

2.2.1. Cumhuriyet Öncesi Dönem Türk çocuk edebiyatı

Bütün toplumlardaki gibi bizim toplumumuzda da çocuklar tekerlemelerin, masalların ve bilmecelelerin olduğu ortak halk edebiyatı ürünlerinden faydalanmışlardır. Türk edebiyatında içeriklerinin çocuklara göre olduğu ilk eserler şair Nabi tarafından verilmiştir. Kendi oğlu için öğüt vermek maksadıyla kaleme aldığı *Hayriya ve Sümbülzade* eserleri öne çıkmıştır. Bu eserler birçok edebiyat tarihçi tarafından çocuk edebiyatı içerisinde değerlendirilmemiştir. İçeriğin tamamen büyüklere yönelik olduğu savunulmuştur. Fakat bu yapıtların önemli olmasının göstergelerinden biri de doğrudan çocuklara hitaplı olarak yazılmış olmalarıdır. Bunlar okuyucu kitlesi olarak çocukları seçmeleri çocukların okur kitlesi olarak kabul görmeye başlamalarını sağlamıştır (Yalçın ve Aytaş, 2005, s. 24; Gültekin, 2011, s. 11).

Yapılan çalışmalar çocuk edebiyatının Türkiye’de başlangıcı olarak *Nuhbetü’l Eftal* görmektedir. Kayserili Doktor Rüştü tarafından kaleme alınan bu yapıt ilk alfabe kitabı olması bakımından önemlidir (Çakır, 2014). Tanzimat Dönemi’nden bu alanda çeviri eserler ön plana çıkmıştır. Bu anlamda ilk çeviri eser ise Şinasi tarafından yazılan *Tercüme-i Manzume* olmuştur (Çakır, 2014, s. 40). Tanzimat dönemiyle birlikte batının örnek alınması çabaları sonucunda çocuk edebiyatında da farklı bakış açıları kazandırmıştır. Batı’da meydana gelen aydınlanma gelişmesi, çocuğa öznel bakış açısı ile yaklaşarak kendine özgü bir çocuk edebiyatı oluşturmuştur. Bu durum Tanzimat döneminde de benzer şekilde bir yol izlemiştir. Batı’daki aydınlanma sürecindeki çeviri eserlerin Türkiye’de kullanılması çocuğu bilme çabaları olarak söylenebilir.

Yabancı dillerden çevrilerek edebiyat alanına giren eserler arasında olan çocuk kitapları Türkiye'deki ilk çocuk kitaplarıdır. Bu anlamda Fransızcadan çevirmiş olduğu yapıtlar ve kendisi tarafından kaleme alınmış fabllarla Türk Çocuk Edebiyatına katkılarda bulunan isim Şinasi olmuştur. Şinasi ile birlikte yine bu anlamda eserler veren Ahmet Mithat Efendi ve Muallim Naci'de bu alanda önemlidir (Gürel vd., 2007, s. 241). Günümüzde hala etkisi devam eden klasikleşmiş eserler yine bu dönemde çevrilmiştir. Ahmet Mithat, *Çocuk Melekât-ı Uzviye ve Ruhîyesi* adlı eserinde onların yaratıcılıklarını ve hayal etme becerilerine katkı sunmak için masal ve hikâyelerin önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Çocuklar masallar ve hikâyelerle birlikte gerçek yaşamda gördüğü ve hafızasına aldığı şeyleri canlandırma fırsatı yakalar. Bu sayede kendi hayal gücünü zenginleştirerek kendi özgün hikâyelerini anlatır. Bu hikâyelerde hayvan, bitki ve insan ayrımı yapmadan, insana ait özellikleri diğer varlık ve canlılarda kullanır (Albayrak'tan aktaran Sınar, 2006).

İkinci Meşrutiyet dönemi ülkedeki çoğu alanda olduğu gibi eğitim alanında da önemli adımlar atılmıştır. Öncelikle bu dönemde genel anlamda hem Türk edebiyatında hem de çocuklara yönelik yazılan eserlerde Türk bilinci ve Türkcülük akımı ana tema olma özelliği taşımıştır. Bu dönemde İlköğretim Dergisinin yayımlanması, çocuğa yönelik edebî ürünlerin bir gereklilik olduğu sonucuyla hareket etmiştir. Bununla birlikte çocuk edebiyatı alanına bir ilgi gösterilmeye başlanmıştır. Bu duruma öncülük eden kişi Öğretmen Okulları müdürü olan Satı Bey'dir. Osmanlı eğitimcisi Satı Bey'in bazı çalışmaları olmuştur. Bunlardan en önemlisi okula başlama zamanı gelmiş çocukların öğretimi için müzik ve şiirin önemli olduğunu ve alandaki gereksinimlerin karşılanması için dönemin şair ve bestecilerine önemli iler düştüğünü belirttiği bir konferans vermiştir. Ayrıca Satı Bey, *Tedrisat-ı İptidaiye Mecmuasında* müzik ve edebî ürünlerin çocuk edebiyatı için önemine vurgu yapan bir yazı kaleme almıştır. Satı Bey'in yaptığı bu vurgudan sonra çocuklar için yazılan eserlerin sayısı yükselmiştir. Ama bu durum romanlar türünde etkisini göstermeyerek çocuklar yetişkinler için yazılan romanları okumak zorunda kalmışlardır (Gültekin, 2011, s.13). Bu dönemde Satı Bey'den sonra çocuk edebiyatı alanında diğer bir isim İbrahim Alaattin Gövsa olmuştur. Çocuklara yönelik eserler yazarak, çocuk edebiyatının önemine ve ihtiyaç olduğuna vurgu yapmıştır. Bu dönemde çocuk edebiyatında İbrahim Alaattin Gövsa' nın *Çocuk Şiirleri*; Ali Ulvi Elöve' nin *Çocuklarımıza Neşideler*; Ziya Gökalp' in *Kızıl Elma*, *Yeni Hayat*, *Altın Işık* önemli eserlerden olmuştur (Yavuz, 2019). Bu dönemde, çeviri çocuk edebiyatı ürünleri de önemli bir yer tutmuştur. Bu dönemde çevrilen diğer çocuk kitapları şunlardır: Jules Verne'in *Gizli Ada* (1869), *Seksen Günde Devriâlem* (1889), *İki Sene Mektep Tatili* (1891), *Merkezi Arza Seyahat* (1885), *Beş Hafta Balon ile Seyahat* (1888) adlı kitapları ile *La Fontaine Masalları* (Çakır, 2014). Ayrıca bu dönemde Ali Nusret'in kaleme aldığı çocuk edebiyatının gerekliliğine vurgu yapan makale Şura-yı Ümmet gazetesinde yayımlanmıştır. Milli Edebiyat Dönemi'nde ilk kez anaokulları açılarak, dönemin Milli Eğitim Bakanı Ahmet Cevdet tarafından *Çocuklara Hikâye Anlatma Sanatı* adlı eser hazırlanmıştır.

2.2.2. Cumhuriyet Dönemi ve sonrasında Türk çocuk edebiyatı

Cumhuriyetin ilanının ilk zamanlarında toplumda ve siyasi alanda birden çok sorunla karşı karşıya kalmış olmak çocuk edebiyatında yavaşlamalara neden olmuştur. Cumhuriyetin ilan edilmesinin ileriki yıllarında gelişmeler olmuştur. Harf inkılabı ile kitaplar yeniden ele alınarak basılan eser sayılarında artış yaşanmıştır. Cumhuriyet döneminde, çocuk edebiyatı eserleri üzerine yaşanan gelişmeler diğer dönemler açısından farklı bir yol izlemiştir. Bu dönem içerisinde çocuk kavramı ön plana çıkararak daha çok önemsenmeye başlamıştır. Çocuklar için farklı etkinlikler ortaya konularak, toplumsal yapı içerisindeki konumlarının özel ve önemli olduğu vurgulanmıştır (Yalçın ve Aytaş, 2003). Bu şekilde cumhuriyet döneminde çocuğa gereken değer ve önemin verilmesi çocuk edebiyatı açısından önem arz etmiştir. Bu dönemin en önemli şair ve yazarları Faruk Nafiz Çamlıbel, Rakım Çalapala, Mahmut Yesâri ve Hasan Ali Yücel olarak sayılabilir. Çocuk kitaplarında ön plana çıkan Reşat Nuri Güntekin, Mahmut Yesari, Peyami Safa ve Kemalettin Tuğcu gibi yazarlar olmuştur. Ayrıca bu döneme ait Eflatun Cem Güney tarafından *Açıl Sofram Açıl* ve *Dede Korkut Masalları* eserleri sayesinde “Dünya Çocuk Edebiyatı Onur Belgesi” ödülünü almıştır.

Türkiye’de önemli şairlerden birisi olan Orhan Veli Kanık *La Fontaine* içerisinde yer alan kırk dokuz fablî nazım haline çevirmiştir. Bununla birlikte yetmiş iki tane Nasrettin Hoca fıkrasını da manzum şeklinde ele alarak yazmıştır (Kıbrıs, 2010, s. 17). Cumhuriyet döneminde masalların yeniden düzenlenmesi ve derleme çalışmaları yapılarak ortaya konulması ortaya atılmıştır. Bu alanda Oğuz Tansel ve Orhan Şaik Gökyay önemli eserler vermişlerdir.

1960 yıllarla birlikte oluşturulan eserlerde dönemin değerlerini çocuklara anlatma ve erdemli olma amaçlanmıştır. Dönemin edebi eserleri olarak Cahit Uçuk tarafından kaleme alınan *Türk İnkizleri*, *Gümüş Kanat* ve *Mavi Ok* çocuklara yönelik oluşturulmuş eserler arasında sayılmıştır (Şimşek, 2014). Günümüzde erken çocukluk eğitimi dediğimiz okul öncesi dönemdeki çocuklara uygun kitapların Türkiye’de bulunması biraz geç olmuştur. 1964 yılında Amerika Board Neşriyat Dairesi İstanbul’da *Önce Emek Sonra Dilek*, *Uykucu Sami* gibi çeviri resimli kitaplar basılmıştır. 1974 yılında yazar Can Göknül okul öncesine yönelik ilk resimli çocuk kitabı olan *Kirpi Masalı* eserini yayımlamıştır (Toz, 2010: 240-242).

1970 yıllarından sonra çocuk edebiyatı alanında çalışmaların genişlediği görülmektedir. Bu anlamda Sezgin Burak’ın *Tarkan* isimli çizgi romanı, çocuk edebiyatının dergi ve gazete sayfalarında yer almasını sağlaması açısından önemlidir. Bu dönemlerde çocuk edebiyatı alanında birçok eser verilmesine karşın bu eserler çocuklara belli ideolojileri kabul ettirmeye çalıştığı görülmüştür. Bu olumsuz durum karşısında çocuk edebiyatı alanında gün geçtikçe yenilenme ve gelişmeler devam ederek ivme kazanmıştır (Çakır, 2014).

Unesco tarafından 1979 yılı “Dünya Çocuk Yılı” ilan edilerek çocuk imgesi üzerine dikkatleri çekmiştir. Bu durum Türkiye’de çocuk edebiyatı alanının öne çıkmasını sağlamıştır. 1980 yılında yaşanan siyasi gelişmeler çocuk edebiyatının ülkemize gelişmesini sekteye uğratmıştır.

1980 yılı sonrasında bir edebiyat türü olmasının gerekliliği anlaşılmıştır. Milli Eğitim Bakanlığı ile Kültür Bakanlığı’nın çalışmaları başlamıştır. Ayrıca çocuk edebiyatı Sedat Sever, Necdet Neydim, İbrahim Kıbrıs gibi alanda uzman olanların bilimsel çalışmalarına konu olduğu bir alan olmuştur. Bu şekilde yeni bir alanın temelleri güçlü atılmaya çalışılmıştır (Çakır, 2014). Günümüz yakın tarihinde çocuk edebiyatına bakıldığında Zeynep Bassa, Ayla Çınaroğlu, Feridun Oral, Aytül Akal, Behiç-Sevim Ak gibi isimler bu alanda resimli çocuk kitapları olan yazarlarımızdandır. Yakın dönemde çocuk edebiyatı alanında ürünler veren yazarlara bakıldığında bu alanda uzman olan kişilerin yer alması dikkat çekmektedir. Bu yazarların özelliği genellikle okul öncesi eğitimcisi ya da öğretmen yazarlar olmasıdır. Muzaffer İzgü, Fatih Erdoğan, Can Göknil, Üzeyir Gündüz bu alanda başarılı yazarlarımızdan bazılarıdır (Kutlu, 2011).

Sonuç

Tarihsel süreçler içerisinde çocuk edebiyatının gelişimi açısından birtakım çalışmalar yapılmasının yanında kavramsal bir alanın oluşması 20. Yüzyılları bulduğu söylenebilir. Toplumsal değişimlerin etkisiyle hazırlanan çalışmaların 21. yüzyıldan sonra yerini çocuğun değerli görülmeye başladığı; bilim ve teknolojik gelişmelerle çocuk edebiyatı çalışmalarında hızlı gelişmelerin yaşandığı ve devam ettiği görülmektedir (Kartal, 2020).

Geçmiş dönemler içerisinde çocuklara yönelik özel bir edebiyat alanı oluşturma düşüncesi ortaya çıkmamışken, aklın ve bilimin sayesinde değişen toplum düzeniyle birlikte çocuk ve çocukluk alanına dikkat çekilmeye çalışılmıştır. Özel varlıklar olan çocukların bilinmeyen yönleri keşfedilmeye başlanmıştır. Çocukların bu keşfedilme sürecine edebiyat yapıtlarının aracılık etmesi, onlara özgü bir edebiyat türü olan çocuk edebiyatı kavramını ortaya çıkarmıştır. Çocuk edebiyatı ürünlerinin sunulduğu çalışmalar çocuklar için önemli bir yere sahiptir. Bu bağlamda çocuk eserleri, çocukların bilişsel ve duygusal anlamda gelişmesini ve bunun yanında ahlaki ve sosyal yönden ilişkilerine katkı sağlamaktadır. Ayrıca bu eserler öğretici ve eğitici rolünü de üstlenmişlerdir. Çocukların okuma becerilerinin gelişmesini sağlayarak onlarda dil bilincinin oluşmasını ve kelime dağarcıklarının gelişmesini sağlar. Çocuk edebiyatı çocukların düşünce dünyasını zenginleştirerek onların empati kurma becerilerinin gelişmesine kaynaklık etmektedir. Onlara araştırma, eleştirme ve sorgulama becerilerini kazandırma görevini üstlendiği söylenebilir.

Çocuk edebiyatı alanı, çeşitli dönemlerde varlığını göstererek bütün toplumları etkilemiştir. Çocuk edebiyatı duygusal, düşünsel, dil ve sanatsal gelişmeleri sağlayan bir alan olmasıyla birlikte kültürel özelliklerin aktarılmasında da bir köprü görevi görmektedir. Çeşitli süreçler içerisinde bahsedilmeye çalışılan çocuk edebiyatı, çocuk imgesine karşı farklılaşan bakış açısıyla ve çocuğun

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

değer görmesiyle önemi belirgin bir şekilde arttırmıştır. Çocukların toplum yapısı içerisinde öne çıkmasıyla ve değerli olduğunun bilinmesiyle edebiyat alanında da, çocuk edebiyatı olarak yerini aldığı görülmektedir.

Kaynaklar

- Arıcı, A., F. (2016). *Çocuk edebiyatı ve kültürü*. Ankara: Pegem Akademi.
- Atalay-Yakar, F. (2019). *Türkiye'de çocuk edebiyatı alanında yapılan lisansüstü çalışmaların içerik ve yöntem açısından incelenmesi*. Yüksek Lisans Tezi, Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Aytekin, H. (2016). *Çocuk ve gençlik edebiyatı*. Ankara: Anı Yayıncılık
- Balta, E., E. (2019). Çocuk edebiyatı üzerine yapılmış lisansüstü çalışmaların içerik analizi (2011-2018 Yılları). *OPUS Uluslararası Toplum Araştırmaları Dergisi*, 10(17), 464-489.
- Çakır, F. (2014). *Çocuk edebiyatına psikopedagojik ve sosyopedagojik açıdan yaklaşım*. Yüksek Lisans Tezi, On dokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Çakmak-Güleç, H., ve Kanat-soysal, Ö. (2018). *Okul öncesi dönem çocuk kitaplarının tarihçesi*. A. Turla (Ed.) *Çocuk Edebiyatı* (ss.40-49). Ankara: Hedef CS Basın Yayın.
- Demirkol G. (2017). Türkçe Mizah Basımında İlk Polemik: Terakki ile Diyojen. *Mediterranean Journal of Humanities mjh.akdeniz.edu.tr*, 7(1), 157-175.
- Dilidüzgün, S. (2004). Okuma öğretimi hedefleri bağlamında Türkçe ders kitaplarındaki çocuk edebiyatı ürünleri. *Hasan Ali Yücel Eğitim Fakültesi Dergisi*, 1(2), 43-55.
- Gökmen, B. (2017). *Ödüllü çocuk edebiyatı yapıtlarının çocuk edebiyatının temel öğeleri bakımından incelenmesi* (Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Güleç, H. ve Geçgel, H. (2012). *Çocuk edebiyatı okul öncesinde edebiyat ve kitap*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Güleryüz, H. (2006). *Yaratıcı çocuk edebiyatı*. Ankara: PegemA Yayıncılık.
- Gültekin, A. (2011). *Çocuk ve gençlik edebiyatı yazılar*. İstanbul: Erdem Yayınları.
- Gürel, Z., Temizyürek, F., ve Şahbaz, N. (2007). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Öncü Kitap.

- Kartal, J. (2020). 9. yüzyıldan- 20. yüzyıla Rus çocuk edebiyatının izinde. *Avrasya Sosyal ve Ekonomi Araştırmaları Dergisi*, 7(7), 241-252.
- Kıbrıs, İ. (2010). *Çocuk Edebiyatı*. Ankara: Kök Yayıncılık.
- Kocaman Karoğlu, A. (2015). Öğretim sürecinde hikâye anlatmanın teknolojiyle değişen doğası: Dijital hikâye anlatımı. *Eğitim Teknolojisi Kuram ve Uygulama*, 5(2), 89-106.
- Kutlu, S. (2011). *Okulöncesi çocuk edebiyatı yapıtlarındaki resimlerin çocuğa göreliğinin öğretmen görüşlerine göre değerlendirilmesi (Eskişehir İli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Nas, R. (2014). *Örneklerle çocuk edebiyatı*. Bursa: Ezgi Kitabevi.
- Neydim, N. (2000). *Çocuk ve edebiyat çocukluğun kısa tarihi edebiyatta çocuk figürleri*. İstanbul: Bu Yayınevi.
- Neydim, N. (2007). Dünyada ve Türkiye'de çocuk edebiyatının tarihsel gelişimi. Z. Güneş (Ed.). *İlköğretimde çocuk edebiyatı içinde* (s. 65-92). Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.
- Özmen, N. (2014). Yeni Türk edebiyatında çocuk-çocukluk temalı şiirler üzerine bir tasnif denemesi. *Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Dergisi*, 51-175, 205.
- Sakar, C. (2018). *Türkiye ve Almanya'da öğrenim gören öğretmen adaylarının çocuk edebiyatı dersine yönelik görüşlerinin değerlendirilmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Mersin Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Mersin.
- Sever, S. (2010). *Çocuk ve edebiyat*. İzmir: Tudem.
- Sever, S. (2013). *Çocuk edebiyatı ve okuma kültürü*. İzmir: Tudem.
- Sınar, A. (2006). Türkiye'de çocuk edebiyatı çalışmaları. *Türkiye Araştırmaları Literatür Dergisi*, (7), 175-226.
- Şimşek, T. (2014). *Kuramdan uygulamaya çocuk edebiyatı*. Ankara: Grafiker Yayınları.
- Şirin, M., R. (2019). *Çocuk, çocukluk ve çocuk edebiyatı* (2. Baskı). İstanbul: Uçan At Yayınları.
- Toz, H.(2007). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Pegem Akademi.
- Toz, H. (2010). *Eğitim fakülteleri için çocuk edebiyatı* (s. 229-242). Ankara: Pegem Akademi.

Spor, Eğitim ve Çocuk (SEÇ)

- Tuncer, N. (2018). Çocuk edebiyatının dünyadaki tarihsel gelişimi. A. Turla (Ed.) *Çocuk Edebiyatı* (ss.10-37). Ankara: Hedef CS Basın Yayın.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2003). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2005). *Çocuk edebiyatı*. Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yalçın, A. ve Aytaş, G. (2017). *Çocuk edebiyatı* (9 b.). Ankara: Akçağ Yayınları.
- Yavuz, D. (2019). *Çocuk edebiyatı ve kültürel semboller*. Yüksek Lisans Tezi, Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Yılmaz, O. (2016). A phenomenological study on Turkish language teachers' views on characters in children's books. *Journal of Education and Training Studies*, 4(3), 194-201.